

קבצי הערות התמימים ואנ"ש ללקו"ש חלק ט"ז שיחה ב' לפורים (חלקי)

קובץ הערות וביאורים אהלי תורה גליון מב (תש"מ)

ב. בלקו"ש פורים ש.ז. מקשה דכיון דבפורים "קיימו מה שקיבלו כבר", ומובן דהו"ע עקרי, א"כ למה לא תיקנו לעשות דבר בימי הפורים, לזכר ענין זה? ומתחיל לבאר דהנפק"מ בין מעשה שאדם עושה מצד אונס, למעשה שעושה ברצון הוא, דאם עושה מצד האונס עושה רק כפי ההכרח שצריך, אבל כשעושה מצד רצונו, עושה בהידור ובהוספה מכפי שחייב, ומסביר דאפ"ל דזהו"ע דמשלוח מנות שענינו להרבות שלום וריעות, אף שזהו חיוב בכל השנה מצד מצוות "ואהבת לרעך כמוך", מ"מ בכל השנה אין מצוה לחפש חבירו בכדי לקיים המצוה, והחידוש בפורים הוא שצריך לחפש אחר רעהו וליתן לו, דכללות מצוה זו מורה שפועל יותר מכפי חיובו, כיון שעושה ברצון, ועד"ז מבאר ג"כ גבי מקרא מגילה ומתנות לאביונים עיי"ש, אבל מקשה דכ"ז יתכן לפי הטעם שמבואר במנות הלוי דמצוות משלוח מנות הוא להרבות שלום וריעות, אבל לפי הטעם שמבואר בתרומת הדשן (סי' קי"א) דהמצוה הוא "כדי שיהא לכל אחד די וספק לקיים הסעודה כדינא וכו' אלמא דטעמא משום סעודה הוא", הנה כיון דתוכנו הוא בשביל קיום סעודת פורים, הרי לא ניכר ומודגש בזה הענין ד"קיימו מה שקיבלו כבר"?

והנה לכאו' יש לעיין דמנלן לומר דגם לפי התרה"ד אין סיבת המצוה דמשלוח מנות בשביל להרבות שלום וריעות - כמו שכתב במנות הלוי-, דלכאורה לולי טעם זה למה תיקנו מצוה זו דוקא בימי הפורים ולא ביו"ט אחר כשיש חיוב סעודה? והרי אפ"ל דבאמת גם לפי תה"ד הנה הסיבה של המצוה היתה להרבות שלום וריעות, ואלא כיון דבפועל ישנו חיוב לכאו"א בסעודה, לכך תיקנו המצוה לשלוח מאכלים דוקא, כי כן תיקנו מעשה מצוה, כדי שיהי' לכאו"א די

וספק לקיים הסעודה כדינא, ואם שלח איזה חפץ אחר לא קיים המצוה, כיון דלא עשה מה שתיקנו חכמים, ולפי"ז שוב הי' אפ"ל דיש כאן זכר ל"קיימו מה שקיבלו כבר" כיון דסיבת כל המצוה היתה להרבות שלום וריעות. וכנ"ל דכאן נתוסף שצריך לחפש אחר רעהו וליתן לו.

אלא דבאמת הרי זה שאלה על החתם סופר גופא (סי' קצ"ו, שצויין בהערה 23) שמבאר דין הרמ"א (או"ח סי' תרצ"ה) דאם שלח מנות והמקבל מחל לו, דיצא, דהטעם בזה הוא דסב"ל כהמנות הלוי דענינו להרבות שלום וריעות וא"כ לא אכפת לן מה שלא קיבל, דסוכ"ס יש כאן ענין דשלום וריעות, אבל לפי טעם תה"ד הנ"ל צריך שיקבל המקבל דוקא, דאז יצא ידי חובתו עיי"ש, אלא דבאמת אפי' אי נימא הפי' בהתה"ד כהנ"ל דהסיבה היא להרבות שלום וריעות, ואלא בפועל תיקנו שיהי' באופן דדבר מאכל דוקא כנ"ל, מ"מ עדיין הי' אפשר לחלק בזה בנוגע לכשהמקבל מוחל, דלדעת תה"ד כיון דבפועל מעשה המצוה היא שיקבל מאכל בשביל סעודתו, הנה בנדו"ז לא יצא השולח ידי חובתו, כיון דבפועל לא קיבל, אבל לפי מניח הויי אפ"ל דמעשה המצוה היא רק להוסיף שלום וריעות, ולכ"י אף שלא קיבל מ"מ ניתוסף שלום וריעות, ויצא ידי חובתו, אבל לכו"ע אפ"ל דיסוד וסיבת המצוה היא להרבות שלום וריעות, אלא דממה שכתב בחתם סופר שם אח"כ לגבי אשה הסמוכה על שלחן בעלה דלטעמו של תה"ד פטורה כיון דאין לה סעודה משלה, ולא תיקנו שתחייב לשלם עיי"ש, משמע בפשטות דלתה"ד אין יסוד החיוב מצד שלום וריעות, דאם זהו יסוד החיוב גם אשה היתה צ"ל חייבת, וכך ממה שכתב בכתב סופר או"ח סי' קל"ט, אם שלח מנות לחבירו, ואין חבירו יודע מיהו המשלח, דלטעמו של התה"ד יצא, כיון דבפועל יש לו לחבירו מאכל לאכול וכו', אבל לטעם מנות הלוי לא יצא דלא ניתוסף בנדו"ז שלום וריעות וכו', משמע בפשטות דסב"ל דלדעת תה"ד אינו נוגע כלל אי ניתוסף שלום וריעות או לא, וכך משמע בפשטות בהשיחה וכנ"ל, ולכן יש לעיין מנלן לומר דהתה"ד חולק בעיקר על הענין דשלום וריעות.

^{אוצר החכמה}
ועי' בלקו"ש ח"ז ע' 14 לגבי חיוב כפל, דעיקר הטעם הוא קנס להגנב, אלא דבפועל הדין הוא שצריך לשלם הקנס למי שגנב ממנו, לפי שביטל מעותיו, וכך מבואר שם עד"ז גבי חומש עיי"ש, ועי' ג"כ בשו"ת הרדב"ז ח"ג סי' תרכ"ד שכתב כעין זה גם לגבי עדים זוממין, הרי רואים מזה דאפ"ל דאף דסיבת החיוב הוא מצד ענין אחד, מ"מ תיקנו הדין באופן מיוחד דוקא, ובדוגמא לזה הי' אפשר לומר הכא.

הרב אברהם יצחק ברוך גערליצקי

- ר"מ בישיבה -

ג. בסעי' ו' מבאר דמזה שכתוב "לעשות אותם ימי משתה ושמחה ומשלוח מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים" הנה מזה שכתוב "ימי" משמע דהחיוב דמשתה ושמחה בפורים אינה פעולה שצריכים לעשות. וזמנה היא ביום זה, אלא דזהו הגדר של (-חובת) היום, תוצאה מזה שיום זה ("ימי") ענין "ומשתה ושמחה". ומזה מובן דגם שאר החיובים דימי פורים, עכ"פ אלו שכתובים בהמשך פסוק זה דהיינו משלוח מנות ומתנות לאביונים באים בתור תוצאה מזה דימים אלו גופא הם משתה ושמחה, וזהו מקורו של הרמב"ם דגם מצוות משלוח מנות ומתנות לאביונים הו"ע של שמחה, עיי"ש.

והנה מזה שכתב דמשלוח מנות ומתנות לאביונים באים בהמשך להתחלת הפסוק, משמע מזה ד"ימי" קאי ג"כ על משלוח מנות ומתנות לאביונים, ואפ"ל דיהי' מזה נפק"מ לדינא.

עי' בשו"ע המחבר סי' תרצ"ה סעי' א' שכתב: סעודת פורים שעשאה בלילה לא יצא ידי חובתו, ע"כ. (וכן הוא ברמב"ם הל' מגילה פ"ב הי"ד) והמקור לזה הוא במסכת מגילה ז', ב. מאי טעמא ימי משתה ושמחה כתיב עיי"ש, ובסעי' ד' שם כתב הרמ"א: ויש לשלוח מנות ביום ולא בלילה ע"כ. ובמג"א שם ס"ק י"ג כתב דה"ה מתנות לאביונים

והנה בלבושי שרד שם (שצויין בהערה 24) כתב הטעם בשניהם, דדילמא אכיל להו בלילה ולא מקיים סעודת פורים עיי"ש, והנה לפי המבואר בהשיחה אפ"ל הטעם בזה דכשם דהסעודה צ"ל ביום דוקא, כמבואר בגמ' ד"ימי" כתיב הנה כן הוא גם בנוגע למשלוח מנות ומתנות לאביונים, דכנ"ל "ימי" קאי גם עליהו, צ"ל ביום דוקא, ואפ"ל דיהי' בזה גם נפק"מ בפועל, דלפי ה"לבושי שרד" שכל הקפידה היא משום החשש שמא יאכלם בלילה, אפ"ל דאיך זה דין אלא לכתחילה, אבל בדיעבד אם נתנם בלילה ואכלם ביום יצא, אבל לפי הנ"ל דזהו מצד דכתיב "ימי" י"ל דגם בדיעבד לא יצא, ועי' בביאור הגר"א שם, מיהו מפשטות לשון הרמ"א משמע דזהו דין רק דלכתחילה, (ועי' ערוך השלחן שם דגם בדיעבד לא יצא), אלא דבאמת עי' במג"א שם ס"ק ד' שכתב גם לגבי סעודה "דמצוה מן המובחר" ביום עיי"ש, (ואף דהלשון הוא לא יצא ידי חובתו, מצינו כעין זה גבי ר"ג אומר כל שלא אמר שלשה דברים אלו וכו' לא יצא ידי חובתו, ופי' הר"ן בסוף פסחים דהפי' הוא דאי"ז מצוה כראוי עיי"ש, אבל לכאור' קשה לפרש כן גם בהרמב"ם וכו').

מיהו עי' בלקו"ש ח"ז ע' 21 דמבואר שם דכיון ד"ימי" כתוב אצל משתה ושמחה. ולא אצל משלוח מנות

ומתנות לאביונים, משמע דחיוב משתה ושמחה הוא על כל היום כולו, לא כמשלוח מנות ומתנות לאביונים, דאחר שקיימם נגמר מצוותן עיי"ש, (וראה הערה 39, כאן) משמע מזה דאף דבאים בהמשך, מ"מ יש חילוק ביניהם.

הנ"ל

המשפט

ד. הנה בשיחה הנ"ל מבאר דיסוד המצוה דמשלוח מנות ומתנות לאביונים הוא מצד חייב השמחה דימי הפי"ם, שצ"ל באופן ד"עד דלא ידעי" באופן בלתי מיגבית - מצד הענין ד"קיימו מה שקיבלו כבר, כמבואר שם כארוכה - ולכן חייב לשלוח מניח להכירו, דזה מורר ששמחה חבירו נוגע לו כמו של עצמו ממש, וזהו השלימות ב"עד דלא ידעי" שלו שמתבטלים ההגבלות, מה שאדם קרוב אצל עצמו וכו', וכשמרב במתנות לאביונים, הרי הוא מורה בזה עוד יותר ששמחה העניים נוגע לו עוד יותר משל עצמו, עיי"ש בארוכה.

והנה נתבאר לעיל מהחכם סופר לגבי הדין שכ" הרמ"א דאם שלח מנות לחבירו, והלה מחל, דיצא המשלח ידי חובתו, דזה תליי כב' הטעמים שבמשלוח מנות, דלטעם המנות לוי דזהו בכדי הרבו ריעות ושלום, העוזר שנוגע הוא הנתינה שלו, דבזה גיפא פעל ריעות שלום, ואף אם לא קיבל יצא, אבל לפי טעם התה"ל הנ"ל, נוגע כאן קבלת חבירו דוקא, דזהו גדרו של המצוה, ועיי' בשיחת פורים תשכ"א (הנחה בלתי מוגה) בארוכה.

והנה לפי ביאור הנ"ל בהשיחה, דעיקר הענין שבזה הוא בלי שום הגבלות, עד שהשני נוגע לו כמו עצמו ממש וכו', הנה לכאו"י"ל, דלפי"ז אין עיכוב אם חבירו קיבל או מחל וכו', כיון דמצדו הרי יצא מהגבלתו, כיון דהוא מצדו נתן, ויש כאן שלימות ב"עד דלא ידעי" וכו', ולפי"ז אפשר לבאר מה שפסק הרמ"א דאף אם הלה מחל יצא ידי חובתו, דזהו כנ"ל, דנתקיים בזה המצוה, אלא דאכתי יש לדון בזה דדילמא זה אינו, דגדר המצוה הוא גם שישמחו בפועל, ועיי' בשו"ת מהר"י אסאד או"ח סי' ר"ז דאם שולח לחבירו מנות ביום הפורים, וחבירו יקבלו אחר פורים דלא יצא ידי חובתו, עיי"ש. (ועיי' באר היטב שם ס"ק ז) אף דאפ"ל דהוא מצדו שלח בפורים לחבירו וכו' ויש בזה שלימות ב"עד דלא ידעי" שלו, מ"מ אולי בעינן ג"כ שיקבלו בפועל וכו', ויש לעיין בזה.

ולאידך גיסא אפ"ל ג"כ במה שכתב סופר הנ"ל לגבי אם שולח מנות לחבירו, וחבירו אינו יודע מיהו המשלח, דלטעם התה"ד יצא, דסוכ"ס יש בזה מילוי חסרון חבירו וכו', אבל אם הטעם מצד שלום וריעות לא יצא עיי"ש. הנה לפי השיחה אפ"ל דגם בזה יצא, כיון דאין

הטעם משום שלום וריעות אלא מה ששמחתו שלו היא בלי הגבלות וכו', וא"כ מה איכפת לך אם חבירו לא ידע מיהו המשלח.

ועי' ג"כ בספר ציץ הקדש ח"א סי' נ"ו שדך בהדין אם בן כרך שולח מנות ביום ט"ו לבן עיר, אי יצא ידי חובתו או לא, ורוצה לתלות זה ג"כ לפי הנ"ל דלתה"ד לא יצא, כיון דבהבן עיר ליכא חיות סעודה ביום ט"ו, אבל הטעם של ריעות ושלום, הנה זה תלוי בהנותן, ויצא ידי חובתו עי' ש"ש. ולכאור' לפי השיחה י"ל ג"כ דיצא ידי חובתו. דתלוי בהנותן, ובהשמחה שלו דהוה בלי הגבלות וכו'. וי"ל"ע עוד ואיז הזמך גרמא להאריך עכשיו.

אחרי 21/08/2018

הנ"ל

סיני

גליון פה (תשמ"א)

ב. בלקו"ש חט"ז פורים (ב) סעי' ד' מבאר דהמצוה של מתנות לאביונים אינו (רק) מצד מצוות צדקה, אלא לשמח לב

העניינים, והוא חלק במצוות הימים שהם "ימי משתה ושמחה" שאיננו מסתפק רק ממה שהוא שמח בעצמו, אלא משמח גם לב אומללים, וזה קשור עם העניין דקיימו מה שקיבלו כבר, ומסביר בזה אריכות לשון הרמב"ם שהאריך בקשר למצוות מתנות לאביונים שדומה לשכינה וכו', ולא כתב זה במצוות צדקה שבכל השנה, עיי"ש בארוכה (וראה ג"כ שיחת פורים ש.ז.).

21/08/2018nnk

ועפי"ז הבנתי בפשטות דברי הב"ח, דהנה בשו"ע או"ח סי' תרצ"ד: חייב כל אדם ליתן (בפורים) שתי מתנות לשני עניים. ועי' בט"ז סק"א בשם הב"ח, אפי' עני המתפרנס מהצדקה, כמו בד' כוסות של פסח, משא"כ בשאר צדקה שאינו חייב רק פ"א בשנה כדי לקיים מצוות צדקה כמ"ש ביו"ד סי' רמ"ח ורמ"ט, אבל הפר"ח שם כתב: יש מי שכתב שעני המתפר מן הצדקה שחייב גם הוא במתנות לאביונים, ואיך לזה טעם אלא מסתברא ודאי דפטורי ע"כ, ועי' ברכ"י שם שפסק כהב"ח, ושיטת הב"ח אינה מובנת כמ"ש הפר"ח, דמאי שנא הך משאר צדקה שהוא פטור בכל השנה, ודוקא כאן חייב?

אצור החסמה

ולפי הנ"ל נראה דדעת הב"ח בפשטות היא דחייב מתנות לאביונים בפורים, זה אינו מדין חיוב צדקה, אלא שהוא ממצות היום של פורים, וכמו מצות קריאת המגילה ומשלוח מנות, ואשר ע"כ גם עני המתפרנס מן הצדקה חייב במצוות מתנות לאביונים, כמו שחייב בשאר מצות היום של פורים, (ועי' פר"ח סי' תרצ"ה סק"ד עני המתפרנס מן הצדקה, מסתברא דגם הוא חייב במצות משלוח מנות), וזהו מ"ש הב"ח שחייב במתנות לאביונים, כמו שחייב בד' כוסות, כיון דזהו ממצות היום.

וזהו כמ"ש הרמב"ם (פ"ב מהל' מגילה הי"ז): מוטב לאדם להרבות במתנות לאביונים מלהרבות בסעודתו ובשלוח מנות לרעיו, שאיך שם שמחה גדולה ומפוארה אלא לשמח לב העניים כו' ע"כ, מבואר בזה כנ"ל דיסוד המצוה של מתנות לאביונים בפורים הוא בכלל מצוות שמחה שיש בפורים שהוא יום שמחה ומשתה, היינו שאינו מקיים מצות שמחה בפורים אם אינו מאכיל גם לעניים, וזהו בדוגמת מצות שמחה בחג דכתב הרמב"ם בפ"ו מהל' יו"ט הי"ח שבכלל שמחת החג הוא להאכיל גם לעניים, ואם אינו מאכיל לעניים איך זו שמחת מצוה, וא"כ ה"ה במתנות לאביונים איך זה חיוב מדין צדקה, אלא שהוא ממצות היום של פורים, ולכן גם עני המתפרנס מן הצדקה חייב במתנות לאביונים, שהרי זה בכלל מצות שמחה שחייב בפורים.

ועפי"ז יש ג"כ נפק"מ לדינא שנסתפק הפמ"ג אם נתן מתנה לאביון ע"מ להחזיר אם קיים מצוותו, ומשלוח מנות לא מהני כי שם צריך שישמחו בסעודה וכו', ולפי הנ"ל נראה בפשטות דגם מצוות מתנות לאביונים לא יצא בכה"ג, כיון

שאיך החיוב מצד צדקה אלא מצד שצריך לשמח לב העניים, ואם
נדרש ע"מ להחזיר אינו משמחו.

וראה מכתב כ"ק אד"ש מיום י"א אד"ש ש.ז.

הרב ירחמיאל וויינבלום

- ברוקלין, נ.י. -

קובץ הערות התמימים ואני"ש מאריסטאון גליון רד (תשמ"א)

א. בלקו"ש חט"ז פורים (ב (עמ' 367)) מבאר כ"ק אדמו"ר שליט"א מצות מתנות לאביונים, וזלה"ק: "מוז מען זאגן . . איז אבער תוכנה וענינה (פון מצות מתנות לאביונים בפורים) . . (בעיקר) דער קיום ענין השמחה פון עני - "לשמח לב עניים". עכלה"ק.

והנה בנוגע למתנות לאביונים כתב הפרי מגדים (או"ח סתרצ"ד - במשבצות זהב), וז"ל: "נסתפקתי מתנה לאביון אם מהני ע"מ להחזיר ומשלוח מנות לא מהני כי מצוה מאכל ומשקה שישמחו בפורים . . וצ"ע", עכ"ל.

וראיתי בנועם (חי"ט) שמביא מ"ש בזה במשנת יעבץ (ס"ז) דפשוט שלא מהני, כיון שאין זה מצות נתינה מדין צדקה, אלא שהוא ממצות היום של פורים, ובכלל מצות שמחת פורים, וכשנותן מתנה ע"מ להחזיר, הרי לא משמח לב העניים, עיי"ש.

ובפשטות כוונתו שכיון שע"י מתנה ע"מ להחזיר אין לו להעני שום הנאה מזה, יוצא שאינו משמח את העני.

ולכאורה צ"ע בזה, דהא מבואר להדיא ברמב"ן (בחידושו למס' קידושין דף ג'), וז"ל: "דמתנה ע"מ להחזיר לא קניא באשה דבחר הנאה דבסוף אזלא ולא מקניא נפשה בהנאה דשעה . . " עכ"ל.

דמשמע מזה להדיא דגם מתנה ע"מ להחזיר הוה לי' הנאה, אלא דהוה הנאת שעה ורק בקידושין לא מהני, אבל במתנות לאביונים שפיר י"ל דמהני, מכיון דנתן לו הנאה.

ואולי הי' אפשר לתרץ ע"פ המבואר בלקו"ש שם (עמ' 369), וזלה"ק: "דער לשון אין מגילה (פון וואנען מ' לערנט ארויס די דריי מצות: משתה - סעודה, משלוח מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים), איז: "לעשות אותם ימי משתה ושמחה ומשלוח מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים". פון דעם ווארט "ימי" איז משמע, אז דער חיוב פון משתה ושמחה

בפורים איז ניט א פעולה וואס מ'דארף טאן און
זמנה איז אין דעם טאג, נאר דאס איז דער גדר
(- חובת) היום (ובהערה 39: ". שזהו חיוב על
כל היום").

פון דעם איז מובן אז . . ומתנות
לאביונים", קומען אויך אלס תוצאה פון דעם וואס
די טעג גופא זיינען ימי משתה ושמחה", עכלה"ק.
שעפ"ז הי' אפ"ל שגם במתנות לאביונים לא
מהני הנאה דשעה, ולכן אע"פ שגם במחנה ע"מ
להחזיר ישנו הנאה, מ"מ מכיון שהוא רק הנאה דשעה
לא מהני.

והביאור, דמכיון שמצות מתנות לאביונים הוא
כתוצאה מחיוב "ימי" משתה ושמחה, הרי מצוה זו
צריך להיות באופן כזה, אשר נתינתו גורם לשמחה
על כל היום (והא דלא מחויב לעמוד כל היום וליתן
מתנות לאביונים הוא, דמכיון דנתן פעם א', הרי"ז
פעולה נמשכת על כל היום, כמבואר בלקו"ש ח"ז
(עמ' 20 ואילך), עיי"ש).

ומזה מובן בפשטות דכאשר נותן לעני מתנה
ע"מ להחזיר, הרי (אע"פ שגם בזה ישנה הנאה, מ"מ)
אין הנאה זו נמשך על כל היום, ונמצא דאין
בנתינתו ביטוי על ענין השמחה שצריך להיות כל
היום.

ואין זה דומה להיכא שנתן להעני מתנות
לאביונים בבוקר והעני אכל הדבר, או שהדבר נגנב
ממנו, דהגם דגם באופן כזה אין לו השמחה על כל
היום, מ"מ אין זה דומה לנדו"ד, דהרי כשנתן
מתנות להעני, הרי מצד נתינתו ישנו היכולת על
השמחה על כל היום, וכשאכלו העני או שנגנב ממנו
אין זה חסרון בנתינתו, משא"כ אם הנתינה גופא
הוא באופן שאינו מבטא ענין השמחה על כל היום,
הרי זה חסרון בנתינה גופא, ולכן לא מהני.

ויש להעיר, דכהנ"ל הוא רק אם נאמר שמצות
מתנות לאביונים הוא רק ענין השמחה, אבל לפי
המבואר בלקו"ש הנ"ל, דס"ל לכ"ק אד"ש דישנו בזה,

הן ענין השמחה והן ענין הסעודה (והיינו בכדי שיהא לו ממה לעשות סעודת פורים), וא"כ בפשטות מובן שלא מהני מתנה ע"מ להחזיר כמו דלא מהני במשלוח מנות, מכיון דצריך המנות בשביל הסעודה.

ברוך שלום יעקבסון

קובץ הערות וביאורים אהלי תורה גליון קכב (תשמ"ב)

ז. בלקו"ש ח"ז פ' ויקרא (ג) מבאר בנוגע לפורים שהחיוב לבסומי בפוריא וכו' איז אויסגעטיילט פון די אנדערע חיובים שבפורים, דערמיט וואס (א) ער איז דער אינציקער חיוב וואס איז למעלה ממדידה - "עד דלא ידע"...

ולכן מובן, שהחיוב מ"לבסומי" מראה על תוכן הפנימי של פורים ואופן תוכן המיוחד של פורים (איך וועלכן ער טיילט זיך אויס לגמרי פון אנדערע מועדים, יו"ט וכיו"ב).

ובהערה 4 כותב - משא"כ שאר מצוות שבפורים - אף שגם הן שייכות במיוחד לפורים ומורות על ענינו (כמו במצות המיוחדות של כל יו"ט) - מכיון שהן במדידה, יש להן איזו השתוות וערך לשאר היו"ט, אבל החיוב דלבסומי עד דלא ידע, מכיון שהוא למעלה ממדידה, הרי הוא פנימי ועצמי יותר שלא בערך כל דבר שבמדידה (אפי' דפורים) ושונה לגמרי משאר מועדים ויו"ט. ע"כ.

וצלה"ב איך זה מתאים עם מש"כ בלקו"ש חס"ז שיחת פורים (ב) בסעי' יו"ד, ובפרט מה שמבאר בהערה 60 וז"ל: "ז"ל דמשלוח מנות מכיון שזהו "לחבירו", ה"ז רק בחי' "לא ידע" בהאדם עצמו, היינו שלימות בחי' השמחה דלא ידע שבמשתה וסעודה שלו, ולכן כתבו הרמב"ם כהמשך וסיום ל"כיצד חובת סעודה זו... וכן חייב אדם לשלוח כו'". משא"כ מתנות לאביונים (שאינם בדרגתו) שהוא למעלה מ"לא ידע" המתבטא אצל האדם בסעודתו הוא, ולכן כתבו הרמב"ם בהלכה בפ"ע".

24/08/2018

מובן מזה, שגם משלוח מנות, ובמיוחד מהנות לאביונים מבטאים שמחה של "עד דלא ידע באופן נעלה יותר מהחיוב לבסומי", ודוקא ע"י שמשח לב העניים כו' "דומה לשכינה", יעוי"ש.

מיכאל ^{אוצר החכמה} לוזניק

- ישיבה גדולה ניו הייזען -

קובץ הערות התמימים ואני"ש קסבלנקה גליון יז (תשמ"ג)

ג. א) בלקו"ש חט"ז פורים (ב) מוסבר שם בארוכה ג' טעמים בהמצנות דמשלוח מנות ומתנת לאביונים (וגם בסעודת פורים אבל אי"ז נוגע לעניינינו) - ואלו הם א) דמשלוח מנות מא' לחבירו זה מוסיף בשלום וריעות בין אדם לחבירו וכהכלל גדול דואהבת לרעך כמוך וכאן החידוש - על כל השנה - שצריך לחפש הרעך לקיים המצוה דאהבת ישראל. (והשיחה באות ב' מובא דזהו שיטת המנות הלוי על מגילת אסתר ע"ש, והב"ח סוף סי' תרצ"ה, מובא בשו"ת חת"ס חאו"ח סי' קצ"ו ובשו"ת כתב סופר חאו"ח סי' קל"ט, וכך הוא בשו"ת מהר"ם שי"ק סי' שמ"א, שו"ת בית יצחק ח"ב מיו"ד סי' קמ"ד, כף החיים סי' תרצ"ה או"ק ל"ח).

ועד"ז במתנות לאביונים דהוה משום צדקה והחידוש דפורים - על כל השנה - שצריך לחפש העני ליתן לו הצדקה. (ועי' בהשיחה הערה 17 שזהו שיטת השל"ה ומהרי המובא במגן אברהם ריש סי' תרצ"ד וכמבואר בשו"ת כתב סופר סי' קל"ט).

ב) דמשלוח מנות ומתנות לאביונים הוא כדי שיהי' מספיק לכולם עבור סעודת פורים (וכמבואר בשו"ת חת"ס סי' קפ"ו דכדי שלא לבייש את מי שאין לו תקנו לתת לכולם אף להעשיר ע"ש) (בהשיחה באות ג' בהערות 24,21 מובא דזהו שיטת התרומת הדשן סי' קי"א עפ"י מגילה ד"ז ע"ב, ובלבושי שרד סי' תרצ"ה ס"ק י"ג בנוגע למתנות לאביונים וע"ש).

ג) דמשלוח מנות ומתנות לאביונים הוא משום שמחה דכ"ז מביא לידי שמחה כמובן ופשוט לא רק במתנות לאביונים שמשמח העני אלא גם במשלוח מנות מאיש לרעהו וזה"ל שט' בהשיחה (אות ד') (תרגום הפשי): מלשון הרמב" מובן שכל ג' ענינים בין "סעודתו" בין "משלוח מנות לרעיו" ובין "מתנות לאביונים" ענינם ותוכנם - שמחה

ולא ענין אחר)... עכ"ל, וכן בהערה שם (הע' 40): בסגנון
נחר קצת: עשיית ימים אלו לימי שמחה היא ע"י ג' דברים:
ושהה סעודה, משלוח מנות, ומתנות לאביונים. עכ"ל.
ע"י"ש בארוך שכ"ק אדמו"ר שליט"א מביא המקור מפסוקי
מגילת גופא שזה משום שמחה.

(זהו ביאור כ"ק אד"ש בשיטת הרמב"ם הל' מגילה פ"ב
ז"ז וע"י בהערה 30 שמביא שם דכן הוא שיטת הריטב"א
מגילה ד"ז ע"ב והח"י המיוחסים להריטב"א דב"מ דע"ח
ז"ב ובהערה 40 מובא שכן הוא שיטת רש"י ע"ש, וע"י גם
שערי תשובה בסי' תרצ"ה ס"ק ז' וז"ל: דהכא עיקר
תקנה משום שמחה ע"כ וכן הוא גם בערוך השלח סי'
תרצ"ה סעי' י"ז).

ב. ובהלכות משלוח מנות ומתנות לאביונים מצינו
זמנה וכמה מחלוקת בין הפוסקים בכמה וכמה פרטים אשר
נפטר לבאר דמחלקותם תלוי בשינוי הטעמים דמשלוח מנות
מתנות לאביונים כמ"ש למעלה, והפעם אסתפק בקצירת
ואומר לציין רק המ"מ של המחלוקת (כי בכל פרט ופרט
יש להאריך וקצר היריעה מלהכיל) והמע"י יבין דבר מתוך
דבר. (ולאו דוקה שזה הי' כוונתם בהמחלוקת אלא שבפועל
זו היא דב' הדיעות תלוי בב' הטעמים). (ויש מהם שבשום,
יש דב' ע"ה במ"מ, ויש שנכתב רק להעיר ויש לפלפל, והבוחר
יבחר כאוות נפשו). ואציין הלק מהם.

א) הפרמ"ג בסי' תרצ"ה ס"ק י"א אות ח"י מסתפק האם
יוצאים משלוח מנות הנותן לעבד כנעני והאם רעהו מקרי
מביא שם כמה ראיות דרעהו מיקרי (וע"י בש"ך יור"ד
ס"א ו"בשו"ת מהר"י אסאד ח"א סי' ר"ד), ובשו"ת ביה
יצחק ה"ב מ"ור"ד הל' עבדים סי' קמ"ד כתב להקשות על
זפרמ"ג דא"פ לקיים מצות משלוח מנות בנותן לע"כ כי
ז"פ שנאמר דרעהו מיקרי, מ"מ היות דכל התועלת של משלוח
מנות הוא לפעול אהדות ואהבת ישראל, ועבדים כנענים הם
פרוצים וחשודים וכו' לא צוחה התורה לאהוב ולתאחד אתם
ז"ש באורך. (והמרי"א שט מבאר שמיררי בע"כ שיש לו
זיקת כשרות).

ומובן דאם נאמר דהטעם הוא משום סעודה או משום
שמחה אז לא יהי' קושי' כ"כ ובזה תלוי מחלקותם (וכן
זשמע מהפרמ"ג סי' תרצ"ה ס"ק י"ג דהטעם משום שמחה ע"ש).

ב) בשו"ת מהר"י אסאד ח"א סי' ר"ז מסתפק השואל שם
בשולח מנות בפורים שיגיע להמקבל אחרי פורים האם יצא
המצוה דמל"מ, וענה שם שלא יצא.

ונראה היכא דיודע המקבל בפורים שהמשלח שלח לו אז תלוי בהטעמיה הנ"ל דאי משום אהבה או שמחה כבר יש לו (כמ"ש החת"ס סי' קצ"ו בהיכא דמחל ע"ש) משא"כ אי משום שיהי' לו סעודה, וזהו סיבת ספיקו של השואל ע"ש.

ג) שם בהתשובה פסק המהרי"א היכא דמזכה הנוהג להמקבל בפורים אף שיגיע להמקבל אחרי פורים קיים המצוה דמזלוח מנות דזכיין לאדם שלא בפניו ע"ש.

ונראה ג"כ דהיכא דהמקבל לא ידע איך אפשר לומר שקיים המצוה - לכל הטעמים - והיכא דיודע אז זה ג"כ תלוי בהטעמים כדלעיל דשמחה ואהבה יש לו אבל לסעודה אין לו (ואל תקשה דא"כ אין חילוק בין זכי' לסתם נתינה ולמה מחלק המהרי"א, הביאור פשוט הוא דהיכא דאינו משום זכי' אפ"ל דגם שמחה ואהבה אין לו עוד כי אינו עוד שלו ולא כמ"ש באות ב' ודו"ק).

ד) בשו"ת מהר"ם שי"ק האו"ח סי' שמ"א ובשו"ת מהר"ש ענגיל ה"ז סי' י"ד חוקרים שם היכא דשלח לחבירו דבר האסור להמשלח ומוחר להנשלח האם יצא המצוה דמשלוח מנוח ^{אמר החכמה} ע"ש דבליית ברירה שיצא.

ויש לבאר שתלוי בהטעמים הנ"ל דאם נאמר משום סעודה, הא יש לו סעודה, ואי משום אהבה י"ל דהשולח דבר האסור לו אינו פועל ב"כ אהבה וריעות כשולח דבר המותר לו כמובן ואי משום שמחה י"ל. ודו"ק.

ה) בספר מוצל מאש סי' ס"א מסתפק בשולה לחבירו תרנגולת ואכלו ואח"כ נדע לו שהיחה טריפה האם יצא המשלה במצוה דמשל"מ ועי' בבאר היטב סי' תרצ"ה ס"ק ז' ובברכי יוסף שם שתלוי במחלוקת בין הרמב"ם והראב"ד ובכף החיים או"ק מ"ו ובערוך השלחן סעי' י"ז ובשעריים מצויינים בהלכה סי' קמ"ב או"ק ד' שכתב לחלק בין איסור מה"ת או מדרבנן ע"ש.

וזה ג"כ תלוי בשינוי הטעמים, דאם משום סעודה או שמחה אפשר לומר דאין לו כמ"ל הפוסקים שם, אבל אהבה וריעות אפשר זה מוסיף כי הי' בשוגג מהנשלח ומה ששלח לו מנה יפה זה פועל ומעורר אהבה מאדם לחבירו כמובן. (וכמ"ש החת"ס בסי' קצ"ו בהיכא ששלח והמקבל מחל שיצא משום דפעל אהבה וריעות ע"ש).

ו) באשל אברהם סי' תרצ"ד או"ק ה' כתב בשולח מנות לחבירו ונאנס בדרך (שנגנבו וכו') דצריך לשלוח אחר במקומו ולא יצא בזה דעיקר הוא שמחת המקבל ואין כאן ע"ש, ועי' בשע"ת סי' תרצ"ה ס"ק ז' ובשו"ת משא"כ משה

ח"ב סי' ד' ובברכי יוסף אות ד' ובכף החיים או"ק מ"ג
מ"ה מ"ו ובערוך השלהן סעי' ט"ז, יעו"ש.

ובודאי אי הטעם משום שמחה או סעודה א"כ היכא
שנגנב וכיוצ"כ אין להסתפק דבפועל אין כאן כלום (כמ"ש
בשע"ת שם דבפועל אין כאן שמחה) משא"כ אי משום אהבה
וריעות אי המקבל יודע ששלח לו אז יש מקום להסתפק
כמובן (וכמ"ש לעיל מהח"ס ודו"ק).

ז) יש מחלוקה מהו השיעור למחנות אביונים, עי'
בדיטב"א מגילה ד"ז ע"א דסג' בפרוטה ובר"ן שם דלאביון
דבר קטן כדבר גדול נחשב, משא"כ המהרש"א בח"א שם
דצריך שכי במשלוח מנות, ועי' בשו"ת זרע יעקב סי' י"א
דצריך שיעור כג' ביצים, ועי' בכף החיים סי' תרצ"ה
או"ק ז' שע"ת סי' תרצ"ד ס"ק א', דעת תורה למהרש"ם
סי' תרצ"ה סעי' א'.

וב"כ תלוי אי הטעם משום צדקה לחוד או משום סעודה
כמובן ופשוט ודו"ק.

ועי' עוד בשו"ת מהרי"א סי' ר"ד שמסתפק האם תלמיד
לרכו מקיים המצוה דכשל"מ ואף שספיקו אי זה מיקרי
דעהו אבל יכולים לתלות גם שתלוי בהטעמים, ועי' בשע"ת
תרצ"ה ס"ק ז' אי יוצא במתנה ע"מ להתזיר ועי' בביאור
הלכה סי' תרצ"ד, ועי' בשע"ת תרצ"ד ס"ק א' אי עני
חייב במתנה לאביונים ועי' בכף החיים שם ס"ק א' ועי'
בכת"ס חאו"ח סי' קל"ט שתלוי בהטעמים דמת"ל.

וכ"ז הוא רק ראשי פרקים וי"ל הרבה גזה והמעין
ישקול הדברים.

הרב יוסף יצחק בעלינאוו

- ראש הישיבה -

ג. בלקו"ש חט"ז שיחה ב' לפורים מבאר שגדר ג' המצוות – סעודת פורים, משלוח מנות, ומתנות לאביונים, הוא אחד – "לעשות אותם ימי שמחה ושמחה". ובהערה 40 שם "עשיית ימים אלו לימי שמחה היא ע"י ג' דברים משתה – סעודה, משלוח מנות, מתנות לאביונים".

ולפ"ז יש להעיר על מה שכתב בספר "מועדים וזמנים" שאסור לאכול בפורים עד שמקיימין מצות היום דהיינו משלוח מנות כמו שאסור לאכול לפני כל מצוה וכו', ובפרט שאין אכילת הבוקר מצוה כלל אלא כשאוכל סעודה ממש בבשר ויין כמצותה. ומסיים שם שאין נוהגים כך וצע"ג. עכ"ד.

ולפי המבואר בלקו"ש שעיקר ענין מצות משלוח מנות אינה משום רעות, או כדי שיהי' לחבירו די הצורך לסעודת פורים, אלא כדי לעשות אותם ימי שמחה, א"כ י"ל שלא שייך למנוע מלאכול לפני קיום מצוה זו כי זהו ענין של היפך השמחה. ואדרבה אם יאכל קודם וכיו"ב הרי בזה משלים ענין הימי שמחה שזהו תוכנה (גם) של מצות משלוח מנות וק"ל.

בענין דקיימו וקיבלו בקריאת המגילה

כד. בליקוטי שיחות חט"ז בשיחה ב' לפורים מבאר כ"ק אדמו"ר שליט"א דבכל המצוות של פורים ניכר הענין של "קיימו וקיבלו" כי כשאדם עושה דבר ברצונו (לא בהכרח) ה"ה עושה זאת בהוספה יותר ממה שנצטווה, וכמו"כ במצות קריאת המגילה תיקנו לקרוא גם בלילה שבהוספה זו מיוחד חג הפורים על שאר חגים – שקוראים בהם רק ביום, אתד"ק.

ולכאורה יש מקום להעיר מדברי הנודע ביהודה המפורסמים (ומובא גם בשערי תשובה ריש הל' מגילה) בח"א סי' מ"א, דקריאת המגילה דיום היא מדברי קבלה כי נזכרה במגילה בפירוש, משא"כ קריאת המגילה בלילה היא

רק **מדרבנן** שחז"ל בגמרא דרשו כן מפסוק (בס' תהלים) את"ד עיי"ש, וא"כ משמע לכאורה שבזמן מרדכי ואסתר נתקן רק לקרוא המגילה ביום ועדיין לא נתקנה הקריאה בלילה עד שבאו חכמי הגמ' (כו"כ דורות אח"כ) ותקנוה, וא"כ איך היה זכר להענין ד"קיימו וקיבלו" בקריאת המגילה בזמן מרדכי ואסתר. והרי מדברי כ"ק אדמו"ר שליט"א מוכרח שכבר בזמן מרדכי ואסתר נתקן לקרוא גם בלילה כנ"ל. וצ"ב.

הרב אלימלך אלעזר פרנקל

כולל זכר יעקב בני-ברק

קובץ הערות התמימים ואני"ש מאריסטאון גליון תקנט (תשמ"ח)

ב. בלקו"ש חט"ז שיחה ב' לפורים ע' 369 כותב וז"ל:
דער לשון אין מגילה (פון וואנען מ' לערנט ארויס די דריי
משתה-סעודה, משלוח מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים),
איז: לעשות אותם ימי משתה ושמחה ומשלוח מנות איש לרעהו
ומתנות לאביונים. פון דעם ווארט "ימי" איז משמע, אז
דער חיוב פון משתה ושמחה בפורים איז ניט א פעולה וואס
מ'דארף טאן און זמנה איז אין דעם טאג, דאס איז דער
גדר (-חובת) היום, א תוצאה פון דעם וואס דער יום
("ימי") איז ענינו (משתה ו) שמחה.

פון דעם איז מובן אז אויך די אנדערע ענינים וחיובים
פון ימי הפורים, עכ"פ די וואס שטייען בהמשך אין זעלבן
פסוק "ומשלוח מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים", קומען
אויך אלס תוצאה פון דעם וואס די טעג גופא זיינען ימי
משתה ושמחה, ע"כ, ובהערה 40 שם וז"ל: בסגנון אחר קצת:
עשית ימים אלו (לעשות אותם) לימי שמחה היא ע"י ג' דברים
משתה-סעודה, משלוח מנות ומתנות לאביונים. וראה פרש"י
שם, כח ד"ה "ונעשים, משתה ושמחה ויו"ט לתת מנות ומתנות",
עכ"ל הק'.

ונראה דעפלי"ז אפשר לתרץ קושיא אלימתא בדברי הפרמ"ג.
דהנה המג"א בס"י תרצ"ב סק"א כתב דעל מצות משלוח מנות
ומתנות לאביונים לא תקנו ברכה, ובטעם הדבר כתב הפרמ"ג
(שם סק"א) דהוא משום שהמצוה תלוי' בשניהם גם במקבל,
ושמא לא ירצה חבירו לקבלם, עי"ש. (והיינו כמבואר
ברשב"א ח"א סי' ח"י אמאי אין מברכין על מצות נתינת
צדקה).

ובשו"ת מהר"ם שיק או"ח סי' שמ"ב (וכן בדעת תורה
להמהרש"ם סי' תרצ"ה ס"א) הקשו ע"ז דלפי דברי הרמ"א
שכתב בס"י תרצ"ב ס"ד וז"ל: ואם שולח מנות לרעהו והוא
אינו רוצה לקבלם או מוחל לו יצא, עכ"ל, א"כ לפי"ז
מאי איכפת לן דשמא חבירו לא ירצה לקבלם דמטעם זה אין
מברכין ע"ז, הא אפי' אם חבירו בוודאי לא יקבלם יצא
י"ח, וא"כ שפיר מצי לברך ומאי פי' דברי הפרמ"ג. וע"ש

שהשאלו הדבר בצ"ע וע"י ג"כ במהר"ץ חיות מגילה ז'
ע"א

אמנם עפ"י דברי כ"ק אדמו"ר שליט"א כאן אפשר לתרץ ולבאר דברי הפרמ"ג שפיר, דהנה לכאורה מפשטות לשון הרמ"א שכתב "והוא (חבירו) אינו רוצה לקבלם או מוחל לו", משמע לכאן דאיירי בתרי גוונזי; א) שאינו רוצה לקבלם, ב) שמוחל לו, והיינו דהא שכתב "שאינו רוצה לקבלם" אינו מאותו טעם "שמחל לו", ולפי"ז משמע דמאיזה טעם שיהי' שאינו רוצה לקבלם ה"ה יוצא ידי מצות משלוח מנות, אמנם הרמ"א בדרכי משה (אות ה') הביא המקור לדין זה מהר"י ברי"ן ושם כתב וז"ל: "דאי אחד מחל על מנתו מחולה דאין אדם מקבל בע"כ", והרי דבמקורו מיירי רק באם מחל לו, ולא מיירי באופן שאינו רוצה לקבלם בסתם, וכן הוא בשו"ת חת"ס חלק או"ח סי' קצ"ו שכתב וז"ל כהביאו דברי הרמ"א "שפסק בהגה"ה ס"ד שאם שלח מנות לרעהו ולא אבא לקבל כי מחל לו יצא י"ח", הרי דגם חת"ס הבין בדברי הרמ"א דאיירי רק במחל לו דרק אז יוצא יד"ח, ולא איירי אם לא רצה לקבלם מטעם אחר, וצ"ב טעם והסבר הדבר.

והנראה דהנה בלקו"ש שם הביא ב' הטעמים למצות משלוח מנות, א) טעם המנות הלוי שהוא כדי להרבות השלום והריעות, ב) טעמו של התרוה"ד שהוא כדי שיהא לכ"א די וספק לקיים הסעודה כדינא, ובהערה 23 הביא שם דברי חת"ס הנ"ל דב' טעמים אלו בזה תלוי מחלקותם של הרמ"א (הנ"ל) והפר"ח, דהרמ"א ס"ל כטעמו של המנות הלוי ולכן אפי' אם מחל לו השני הרי סו"ס הוא הראה אהבה וריעות ולכן יצא אפי' אם השני מחל לו, משא"כ הפר"ח שחולק בזה על הרמ"א וס"ל דלא יצא הוא משום דס"ל כטעמו של התרוה"ד ובעי שיהא לו בפועל די וספק לסעודתו ולכן אם מחל לו לא יצא.

ובהמשך לזה מסביר כ"ק אד"ש שם דמצות משלוח מנות וכו' תוכנו הוא ענין השמחה "לעשות אותם ימי משתה ושמחה והוא לדעת הרמ"א והמנות הלוי, כי לפי דברי התרוה"ד הרי טעם מצות אלו תוכנם הוא מצד הסעודה וכמבואר בהשיחה לעיל מיני'.

ויוצא מזה שדעת הרמ"א הוא דמצות משלוח מנות הוא מצד ענין השמחה, ולפי"ז מובן שפיר דהא דיוצא אם השני לא רצה לקבל את המנות, הוא רק אם אעפ"כ גרם ענין השמחה אצל השני, ומובן לפי"ז שפיר דהוא רק היכא דהשני מוחל לו, אבל אם הא דהשני לא רצה לקבלו הוא מטעם אחר (משום

שכועס עליו וכדומה) באופן שאינו גורם להשני ענין השמחה
באמת לא יצא יד"ח, ושפיר מובן דברי החת"ס בהביאו דברי
הרמ"א שכתב רק אם מחל לו וכנ"ל.

באותיות אחרים, דבלי ביאור כ"ק אד"ש, ומצד פשטות
דברי המנות הלוי דטעם משלוח מנות הוא בכדי להראות
אהבה וחובה, הי' באפשרי לומר דאפי' אם השני לא רצה
לקבלו מאיזה סיבה שתהי' קלים הנותן מצות משלוח מנות,
דהרי סו"ס הוא הראה מצד נתינתו אהבה וריעות. משא"כ
לפי ביאורו של כ"ק אד"ש (דכנ"ל מובן שהוא לשיטתו של
המנות הלוי והרמ"א) שהוא בכדי לעשות את לום הפורים
ליום שמחה הרי מובן בפשטות שזה יכול להיות רק אם השני
שמח ג"כ, וזה הוא רק אם הא דאינו מקבלו הוא משום דמוחל
לו מצד אהבה וריעות ג"כ וכנ"ל.

שעפ"י כ"ז מובן שפיר דברי הפרמ"ג דהא לפי הנ"ל
מובן דהא שהנותן יוצא יד"ח תלוי גם בקבלת המקבל,
והיינו שאע"פ שכנ"ל בדברי הרמ"א אינו צריך בכלל לקבל,
אמנם זהו רק אם מוחל לו שאז סו"ס יש לו ענין השמחה,
אבל באופן אחר שאין לו שמחה מזה אה"נ שהנותן לא יצא,
וא"כ מובן שפיר אמאי לא תקנו ברכה, כי יכול להיות
שהשני לא ירצה לקבל מטעם אחר (ולא משום שמוחל לו),
וד"ל.

ברוך שפירא
- תות"ל מאריסטאון -

מצות מתנות לאביונים

התי' יוסף יצחק הלוי לוי

~ תלמיד בישיבה ~

וחבר המערכת

בלקו"ש חט"ז פורים (כ) (נדפס גם בש.ז) מקשה דכיון דמכואר שבפורים "הדר קבלה בימי אחשוורוש" שהו"ע עיקרי בקבלת התורה, א"כ למה לא מצינו שתיקנו לעשות בימי הפורים איזה דבר לזכר ענין זה? וממשיך דלכאורה י"ל דזה מתבטא במצוות של פורים שהם הוספה על החיוב דאורייתא, והיינו דמכיון שאז הי' קבלת התורה ברצון לכן מחמת זה עושים המצוות יותר מכפי החיוב, ולאחר שמבאר זה בנוגע למצוות קריאת המגילה ומשלוח מנות מבאר זה גם בנוגע ל"מתנות לאביונים" שענינה היא מצות הצדקה שבכל השנה כולה, אלא שהחיוב הוא רק אם העני מבקש ממנו צדקה, וכאן ניתוסף בהמצוה שמחוייבים לחפש אחר העני וליתן לו מתנות לאביונים, אבל אח"כ מקשה ע"ז דמשמע בכ"מ דהחיוב דמתנות לאביונים אינו דין דצדקה אלא הוא משום סעודה, וממשיך לבאר בארוכה דבקשר להגילויים דמ"ת צריך יציאה מגשמיותו, דאז שייך לקבל הגילויים, וזהו"ע שהם ימי משתה ושמחה עד דלא ידעי, דע"ז יוצא ממציאותו, ועוד יותר ששולח מנות לחבירו, דזה מוכיח שהשמחה הוא בשלימות שיוצא מגשמיותו עד שגם חבירו נחשב כעצמו, ועוד יותר מזה הוא החיוב דמתנות לאביונים, דאפילו אביונים שאינם בערכו כלל ה"ה נותן להם מתנות כי נחשבים אצלו כמציאותו שלו עיי"ש בארוכה.

ויש להעיר בענין זה בנוגע למתנות לאביונים, שהפר"ח (סי' תרצ"ד ס"ק א') כתב: "יש מי שכתב שעני המתפרנס מן הצדקה שחייב גם הוא במתנות לאביונים, ואין לזה טעם, אלא מסתברא דודאי פטירי" ועי' ג"כ בב"ח שם וט"ז שם סק"ג דסב"ל שהם מחוייבים, וכ"כ בברכי יוסף שם.

ויש לבאר פלוגתתם עפ"י הנ"ל דהפר"ח סב"ל שהיא משום מצות הצדקה, ובמילא העני פטור, וזהו כמ"ש בסידור רב עמרם גאון בעניני פורים וז"ל: ובפורים אין קצבה כל שמבקש כל אחד מישראל ליתן יתן מפני שהיא צדקה וצדקה כאו"א לפי עין יפה שלו נותן .. אלא צדקה בעלמא כו' עכ"ל. משא"כ לפי ביאור

הנ"ל שאין זה שייך למצות הצדקה אלא הוא דין מיוחד כפורים שצריך שמחה בשלימות עד שיוצא מגדרו כו' דאפילו האביון נחשב כמציאות שלו, מוכן דגם עני מחוייב בזה.

ובזה יש לבאר ג"כ דבמג"א (סי' תרצ"ב ס"ק א') כתב: "ויכוין בברכת שהחיינו ג"כ על משלוח מנות וסעודת פורים שהם ג"כ מצות (של"ה)" ובשלחן שלמה שם כלל בזה ג"כ מצוות מתנות לאביונים עיי"ש, ולכאורה יש לתלות זה עפ"י הנ"ל דאי נימא שהיא מצוה מיוחדת השייך לשמחת פורים שפיר יש לכוון בזה בברכת שהחיינו, משא"כ אי נימא שהיא מצוות צדקה, כיון שמצוה זו נוהגת אצלו בכל השנה כולה לכן אין מקום לכוון ע"ז כב ^{אוצר החכמה} שהחיינו.

ועי' בפמ"ג מש"ז שם סק"א שכתב: "נסתפקתי מתנה לאביון אי מהני ע"מ להחזיר, ומשלוח מנות לא מהני כי מצוה מאכל ומשתה שישמחו בפורים", ולכאורה יש לומר דלפי הביאור שבהשיחה שהעיקר הוא שיוצא ממציאותו ומרגיש שהאביון הוא כעצמו כו' אין נפק"מ אם קיבל או לא, כיון שהעיקר הוא מצד הגברא הנותן, וכן אפ"ל לענין משלוח מנות וכדעת הרמ"א בסי' תרצ"ה.

ואולי יש לבאר בזה ג"כ שיטת רש"י במגילה ז,ב, אביי בר אבין ורב חנניא בר אבין מיחלפי סעודתייהו להדדי, ופירש"י זה אוכל עם זה בפורים של שנה זו ובשני' סועד חבירו עמו עכ"ל, וכבר הקשה הב"ח על פרש"י שהרי פשיטא שאין שנה שני' מועיל להוציא את חבירו יד"ח משלוח מנות משנה שעברה? עיי"ש, היינו דאיך מקיים האוכל בבית חבירו מצוות משלוח מנות בשנה זו.

ולפי הביאור שבהשיחה אולי אפ"ל דכל גדר המצוה הוא שמרגיש את חבירו כמציאתו שלו, וא"כ כיון ששניהם אוכלים יחד עיי"ז נעשו כאחד, וזה גופא הוה קיום המצוה אצל שניהם, כיון דלפועל עיי"ז שאוכלים יחד ישנה התוצאה שכאו"א מרגיש חבירו כמציאותו שלו.

קובץ הנ"ל גליון תשעא

ימי משתה ושמחה

הרב שמואל זייאנץ

ר"מ בישיבת תות"ל – חובבי תורה

בלקו"ש חט"ז עמ' 365 מבאר כ"ק אדמו"ר בהחיוב דמצות פורים (משתה ושמחה, משלוח מנות, מתנות לאביונים), דכיון שכתוב במגילה "ימי משתה ושמחה, ומשלוח מנות..ומתנות..", משמע דחיוב משתה ושמחה בפורים, אינו שחייב לעשות פעולה זו ביום וזמן דפורים, אלא להיפך חיובים אלו היא גזרה של היום, תוצאה של היום (שעניינה הוא משתה ושמחה).

ובמילא מובן שגם החיובים דמשלוח מנות ומתנות לאביונים (שהם מצוה בפ"ע כמבואר בשיחה שם לפנ"ז), באים כתוצאה מזה שימים גופא הם ימי משתה ושמחה.

(ובזה מבאר שם: דהענין ד"קיימו מה שקבלו כבר" דפורים דריקט זיך אויס בזה שימי הפורים הם ימי שמחה שקבלו התורה "מדעתם" ומרצונם).

ויש להעיר מתוכן ולשון הריטב"א בב"מ ע"ח בביאור מה ד"אין מדקדקין בדבר" (במתנות לאביונים) "כלומר שאין מדקדקין בדבר לומר אם הוא עני וראוי ליתן לו אם לאו, אלא נותנים לכל אדם שיבא ויתבע, שאין יום זה מדין צדקה בלבד אלא מדין שמחה ומנות שהרי אף בעשירים כתיב ומשלוח מנות איש לרעהו".

דלכאורה אינו מובן, דהרי מדובר שם מדין מתנות לאביונים (דאין מדקדקין בזה) ומה הראיה ממשלוח מנות (שגם בעשירים שייך זה), אלא נראה יותר שמביא ראיה דכמו דמשלוח מנות עניינו הוא שמחה כיון שיום זה דינו (גדרו ועניינו) הוא שמחה לכן גם מתנות לאביונים עניינו הוא שמחה, דהוא תוצאה מיום שמחה ולכן אין מדקדקין בדבר (גם לעשיר).

(ועד"ז י"ל ל' הרמב"ן: "אלא נותנין לכל כדי שיהיו הכל שמחין עמנו בין ראוי בין שאינו ראוי, דימי משתה ושמחה כתיב ומשלוח מנות נמי כתיב").

והנה לפי דברי כ"ק אדמו"ר בהשיחה יומתק דברי הירושלמי (פ"א דמגילה) דאין עושין סעודה בשבת כשחל פורים להיות בשבת משום דלעשות אותם ימי משתה ושמחה כתיב את ששמחתו תלויה בב"ד יצא זה ששמחתו תלויה בידי שמים. ובפר"ח למד שהכוונה הוא משום שאין מערבין שמחה בשמחה. ופלפל שם בזה אם טעם זה לכו"ע או לא (לרב אשי כו').

אבל לכאורה אם זהו הכוונה הרי העיקר חסר מן הספר, והו"ל להירושלמי למימר שאין עושים הסעודה בשבת משום שאין מערבין ו(גם אם היה צריך להביא הפסוק לומר שיש חיוב שמחה בפורים, דלכאורה אינו נראה שהירושלמי צריך להביא ראיה שיש חיוב שמחה בפורים) לא היה להירוש' להסתפק

ב"משום שימי משתה ושמחה כתיב" והו"ל לפרש במפורש ש"אין מערבין...". ועוד אינו מובן הביאור דקאי הפסוק על שמחה דתלוי בב"ד ולא בשמחה התלויה בידי שמים, דלכאורה למ"ל זה ומהו הכוונה בזה, והרי כל עיקר הטעם הוא שאין מערבין שמחה בשמחה.

הח"ס בשו"ת או"ח קצ"ו לומד: "דבירו' איתא סעודת פורים מאחרים אחר שבת דימי פורים צריכים שיהיה ניכר שעושים לשם פורים, משא"כ בשבת אין היכר...". ולפי"ז אין זה שייך להדין ד"אין מערבין שמחה" כללית אלא לדין מיוחד בפורים דצריך שיהיה מיוחד וניכר לשמחת פורים. אבל גם לפי"ז אינו מובן לגמרי: (א) למה הביא הפסוק "דימי משתה ושמחה כתיב". (ב) ומהו הכוונה שמחלק בין שמחה התלויה בב"ד לשמחה התלויה בידי שמים, והרי לפי הח"ס באיזה שמחה שתהיה, אין לו לעשות סעודת פורים כיון דלא תהיה ניכר שהוא לשמחת פורים.

תח"ת 13/08/2018

אוצר החכמה

(וראה אבנ"ז או"ח תקי"ד מה שמבאר שכשכבר עשויה, הרי"ז דומה ככתב על גבי כתב. וגם לפי צ"ב דלא צריך להיות חילוק בדבר בין "תלויה בידי שמים" או באו"א, דהרי כיון דכבר עשויה הרי"ז דומה לכתב ע"ג כתב).
וראה בשיעורים דהגרי"ד סלווייטשיק ז"ל בוסטון ביאוריו בכונת הירושלמי.

ולפי המבואר בהשיחה לכאורה מובן ויומתק כפתור ופרח: מבואר בהשיחה דהחיוב דפורים הם תוצאה מהא דהוא "יום משתה ושמחה" דהיינו שענין היום עניינו הוא שמחה. וע"ז אומר הירוש' דפורים ענין שמחתו תלויה בב"ד ולכן אין לעשות שמחתו ביום ששמחתו בידי שמים, והביאור מובן באופן נפלא לפי השיחה: ענין דהוא יום שמחה שייך לקיימו מה שקבלו כבר, דהדר קבלוה בימי אחשורוש, "...ווען זיי האבען מקבל געווען די תורה "מדעתם" ומרצונם". ובמילא מובן דתוכן וענין "יום" שמחה דפורים קשור דווקא באופן שקבלוה "תלויה בב"ד" ואין ענין זה ליום "ששמחתו בידי שמים" (שבזה לא מודגש כלל ה"הדר קבלוה").

גדר "מתנות לאביונים" בפורים

הרב מרדכי מנשה לאופר

שליח כ"ק אדמו"ר - אשדוד, אה"ק

ברמב"ם הל' מגילה פ"ב הט"ז: "וחייב לחלק לעניים ביום הפורים, אין פחות משני עניים, נותן לכל אחד מתנה אחת או מעות או מיני תבשיל או מיני אוכלין, שנאמר ומתנות לאביונים, שתי מתנות לשני עניים. ואין מדקדקין במעות פורים, אלא כל הפושט ידו ליטול נותנין לו. ואין משנין מעות פורים לצדקה אחרת".

וממשיך בהלכה שלאחר-מכן: "מוטב לאדם להרבות במתנות אביונים. . שאין שם שמחה גדולה ומפוארה, אלא לשמח לב עניים. . דומה לשכינה כו'".

וצריך להבין: א) דין נתינת מעות לאביונים, דין דנותנין לכל הפושט יד והדין דאי שינוי מעות פורים, הם לכאורה ג' ענינים-דינים נפרדים, ואמאי כלל הרמב"ם שלשתן בהלכה אחת?

ב) מכיון שבפסוק כתוב "ומתנות לאביונים", מדוע לא הדגיש הרמב"ם ש"וחייב לחלק לאביונים", אלא משתמש בכיטוי "עניים", ויתירה מזו עוד הוסיף ש"כל הפושט ידו ליטול נותנין לו"?

והנראה בזה עפ"י המבואר בלקו"ש חט"ז שיחה לפורים (ב), שתוכנה וענינה של מצות מתנות לאביונים בפורים, אינה רק ענין

הצדקה, מילוי צרכיו וחסרונו של העני, כי אם (בעיקר) ענין השמחה. ולכן כלל הרמב"ם בשמחת מתנות לאביונים גם יתומים אלמנות וגרים, משום שכל גדר המצוה היא "לשמח לב כו'", אשר כל אלו הם נצרכים לזה. וכל זה מקורו בפסוק "לעשות אותם ימי משתה ושמחה" - כלומר גדר היום וחובתו הוא תוצאה מכך שיום זה ("ימי") ענינו (משתה ו)שמחה, ומזה מתסעפים כל מצוות יום זה.

ודווקא ביום כזה שעבודתו את ה' היא בבחינת "עד דלא ידע", ביטול מציאותו, שייך אצלו מצב של שמחה מפוארה להיות דומה לשכינה וכו'. עכתד"ק.

ועפ"י זה מובן, שאכן נכללו כל פרטים הנ"ל בהלכה אחת, כי כולם הם מצד המעמד והמצב המיוחד דפורים, כלומר, אינה דומה הנתניה של יהודי בפורים ("מעות פורים"), לנתניה אחרת שלו, ולכן זה שייך דווקא לפורים, ומצד זה אפשר להבין מדוע "אין משנין מעות פורים לצדקה אחרת".

"צדקה אחרת" שייכים בה גדרים שונים - כמו בכל השנה כולה - של סדר קדימה ואיחור (וכיו"ב), ואילו הכסף שנותן למעות פורים שייך לדרגא נעלית (בנפש הנותן) וממילא צריך להשתמש בו בפורים.

ועד"ז "כל הפושט ידו ליטול נותנים לו", גם הוא שייך דווקא לפורים, ד"מתנות לאביונים" אין הכוונה למעט מישהו שעדיין לא הגיע לדרגה (נמוכה כ"כ) של אביון, אלא אדרבה היהודי נמצא במצב שהוא מסוגל ליתן לנמוך ביותר "מתנה" (מכובדת), וגם מישהו שאינו (כ"כ) נצרך יכול לקבל לא באופן של בושה וכיו"ב, אלא להיפך - בכבוד הכי גדול.

[למעשה יש מחלוקת בין האחרונים: ב'מקור חיים' (לבעל 'חוות יאיר') מצדד בנתניה לעניים ממש, משא"כ בעל 'ערוך השולחן' הקל בזה, ומלשונו של הרמב"ם אפשר ללמוד גם כהערה"ש].

החידוש במצות קריאת המגילה

הנ"ל

ב'לקוטי שיחות' כרך טז עמ' 365 מבאר כ"ק אדמו"ר החידוש שבמצוות פורים, שמצד אחד אינם דברים חדשים ממש, ומאידך קיימת בהם הוספה לגבי מה שהיה לפני-כן.

ומתחיל במגילת אסתר: המגילה איננה חידוש, לפני כן ישנם ספרי קודש, תנ"ך - אעפ"כ נוסף ספר לספרי קודש. קריאתה - הרי לפני כן הי' כבר ענין הקריאה בתורה, כמו גם סיפור הנס בכלל ביו"ט, אך כאן נוספה הקריאה בלילה מתוך מגילה הכתובה על קלף, פירסומי ניסא וכו'.

והעיר חכם א', דלכאורה עדיף היה להביא החידוש דקריאת המגילה לגבי הקריאה בתורה בכל השנה כולה, מהדין שהובא ב'משנה ברורה' סתר"צ ס"ק ד: "ולא אמרינן דתרי קלי לא משתמעו שפיר, כדאמרינן לענין קריאת התורה ושאר דוכתי, דקריאה זו חביבה ביותר מפני הנס, ויהיב דעתיה לשמוע היטיב".

אבל במחכ"ת, אינני רואה שום עדיפות בהבאת דין זה, כי: (א) עדיף להביא ראיה מעצם וכללות הענין - או בסגנון אחר קצת: מדין כללי (כמו גם מההדגשה על הלילה), מאשר מדין פרטי.

(ב) ועוד ועיקר: דין זה אינו חידוש רק במגילה, שהרי: (1) גם בקריאת הלל הדין כן, כמפורש במסכת מגילה כא, ב: ובהלל [ובמגילה] אפילו עשרה קורין כו', ונפסק להלכה בטוש"ע סתפ"ח ס"ב, תרמד ס"ב, מג"א סתפ"ח (ס"ק ב) וש"ע אדה"ז שם ס"ד. וראה ב"י וט"ז שם.

(ג) גם ברכת כהנים - כמ"ש התוספות (ד"ה "עד שיכלה") במסכת סוטה (לט, ב) דברכת כהנים אומרים כמה כהנים יחד, משום שחביבה, עיי"ש.

ימי משתה ושמחה

הנ"ל

באותה שיחה (שם עמ' 360) מבואר ש"ימי משתה ושמחה" מבטא את העובדה ש"הדר קבלוה בימי אחשורוש" (ההיפך מקבלה מאולצת מתוך כפי'), שקיבלו התורה "מדעתם" ומרצונם [ובזה מיישב הקושיא שבתחילת השיחה: מדוע לא תיקנו זכר למ"ת ביום פורים?] (וראה באריכות 'בצל החכמה' עמ' 309-307 ובהערות).

ובהערה 43 באה שורת מקורות המשווים את חג הפורים למ"ת. ויש להוסיף ולציין לכמה מקורות: (א) ב'ארחות חיים' (לר"א מלוניל) סתרצ"ד (בשם המרדכי ב"מ): "דיום פורים שקול כיום מתן תורה".

ב) ה'מטה משה' (חלק חמישי ד"ה "והנה ביום ט"ו") כותב:
"שמחים בזכרם את כל הניסים . . ומשבחים לשמו הגדול . . ושמחים
בתלמוד תורה, כמ"ש "פקודי ה' ישרים משמחי לב", וקודם כל שמחה
מטיילים בשמחת לימוד התורה, כדדרשינן "ליהודים היתה אורה"
אורה-זו תורה. "ושמחה", כלומר אחר כך שמחה".

ג) השל"ה (פרק ד"ח תוכחת מוסר - בסוף עניני פורים ומגילה)
כותב: בפורים יקיים המצות בשמחה וטוב לבב . . וכשיהיה טוב לב
במשתה, אז יתעורר לשמחת דביקות השי"ת . . ויחשוב כי זה היום
של פורים הוא גמר קבלת התורה כמו שאמרו חז"ל . . קיימו וקבלו . .
ועל זה בא הרמז "והדת ניתנה בשושן הבירה", ר"ל דת של תורה,
ע"כ ראוי לשמוח בשמחת התורה".

[מהמט"מ נמצא שאכן הסיבה להקדמת לימוד התורה להשמחה
היא לא מצד סיבה חיצונית (כדי שלא ימשך בלימודו, וכיו"ב - ראה
'בצל החכמה' עמ' 309 הע' 67), אלא כדי להדגיש שכל השמחה וכו'
היא מכח התורה].

נתינת קמחא דפסחא בהמשך ל"דומה לשכינה" דפורים

הרב מרדכי מנשה לאופר
אשדוד, אה"ק

בלקוטי שיחות חט"ז עמ' 371 מבאר העובדה שהרמב"ם כתב בדיני פורים - בהל' מגילה פ"ב הי"ז: "שאינן שם שמחה גדולה ומפוארה אלא לשמח לב עניים. . . שהמשמח לב האומללים האלו דומה לשכינה" - דלכאורה הי' לו לכתוב ענין זה בעיקר מקומו בהלכות מתנות עניים - דיני צדקה ככל השנה כולה?

ומבאר שם שדוקא בפורים כשהאדם יוצא ממדידות והגבלות שלו (דקדושה) כמצוות היום "עד דלא ידע" - שייך שיגיע לדרגה כזו בנתינת הצדקה שלו להיות "דומה לשכינה", שאז אינו חש שהוא הנותן, ואילו הזולת הוא המקבל, דבר שקיים בנתינת צדקה דכל השנה כולה. עיי"ש בארוכה.

לפי ביאורו של כ"ק אדמו"ר אולי אפשר לבאר הטעם שהביאו הרמ"א ואדה"ז בריש הלכות פסח - "מנהג פשוט בכל ישראל שכל קהל וקהל משימים מס. . . לצורך חיטים לפסח" (ס"ה), שהרי "מפורים ואילך ידרשו הלכות פסח" (שם סעיף א), והכוונה היא לקשר את הנתינה לצורך הפסח באותו מעמד ומצב מיוחד דפורים (אם כי לגבי פורים עצמו יש שקו"ט - ראה ציון ה במ"מ שכשו"ע אדה"ז מהדורה החדשה).

ולהעיר מרש"י הידוע (תענית כט, סע"א) "ימי ניסים היו לישראל פורים ופסח" (ששקו"ט בו באחרונים ובלקו"ש חט"ז עמ' 334 ואילך ועוד).

אמנם בשיחה שם מבאר "מה שאין כן יום טוב כו'" - ואינו מחלק בין החגים.

אך גם מ"ש, אין כוונתי שאכן הנתינה דפסח היא באותו גדר דהנתינה דפורים, אלא כאמור, לקשר הנתינה דקימחא דפיסחא עם מעמד ומצב נעלה כזה, בבחינת מעין כו', וק"ל.

קיום מצות משלוח מנות ביום או בלילה

הרב בנימין אפרים ביטון

שליח כ"ק אדמו"ר – וונקובר ב.ק. קנדה

א. בשו"ע או"ח סי' תרצה ס"ד פסק הרמ"א וז"ל "יש לשלוח מנות ביום ולא בלילה", והוא מדברי הרא"ש למגילה פ"א ס"ו, ובמג"א שם סקי"ג הוסיף "וה"ה מתנות לאביונים" עיי"ש.

והנה בטעם הדבר מצינו בדברי האחרונים ז"ל ב' טעמים בזה, הא' הוא טעם ה'לבושי שרד' שם שכתב וז"ל "ובשניהם הטעם דדילמא אכיל להו בלילה ולא מקיים סעודת פורים כמש"ל ריש סימן זה" [כוונתו למש"כ בשו"ע שם ס"א "סעודת פורים שעשאה בלילה לא יצא ידי חובתו"], ועד"ז כתב בפמ"ג שם. והמתבאר דהטעם הוא כי שמא יבוא לאכול המשלוח מנות בלילה [ליל י"ד] ולא ישאר מזה כלום לסעודת פורים שלמחרת ביום.

והב' הוא טעם הגר"א שם שכתב וז"ל "כמ"ש ימי משתה ושמחה ומשלוח כו' וקאי אכולהו ואמרו שם ימי כתיב". והמתבאר מזה טעם אחר בדין קיום מצות משלוח מנות ומתנות לאביונים ביום דוקא דקרא כתיב (מג"א ט, כב) "ימי" וקאי אכולהו.

ב. והנראה לומר בזה, דהני תרי טעמי בדין קיום מצות משלוח מנות ביום תלויים ביסוד טעמא דמשלוח מנות שמצינו בדברי המפרשים ז"ל כמה טעמים בזה.

הא', הוא טעם ה'תרומת הדשן' סי' קיא וסיעתו דהוא משום לתא דסעודת פורים כדי שיהא הרווחה להמקבל, וז"ל "בני אדם השולחים לחביריהם בפורים חלוקים וסדינים וכה"ג יוצאים ידי משלוח מנות או לאו, תשובה יראה דאין יוצאין בהן דנראה טעם דמשלוח מנות הוא כדי שיהא לכ"א די וספק לקיים הסעודה כדינא כמשמע בגמ' פ"ק דאביי בר אבין ורב חנינא בר אבין הוו מחלפים סעודותיהו בהדדי ונפקי בהכי משלוח מנות אלמא דטעמא משום סעודה היא", ועד"ז כתב גם הלבוש או"ח סי' תרצה ס"ד עיי"ש.

והב', הוא טעם ה'מנות הלוי' בפירושו למג"א ט, טז וסיעתו דהוא משום לתא דלהרבות שלום וריעות היפך ממה שאמר הצר מפוזר ומפורד וגו', וז"ל "ומשלוח מנות וגו' כי זה רומז כי הם באגודה אחת ובאהבה ואחזה הפך מ"ש הצורך מפוזר ומפורד וכו'", ולהלן שם כ ואילך "ובענין המנות הסכים עמם כי על ידי מרעות ואחזה נקהלו וניצולו לא בפירוד לבבות" עכ"ל.

והג', הוא טעם רבינו בלקו"ש חט"ז פורים ב' בשיטת הרמב"ם ז"ל דהוא משום לתא דשמחה, והיינו דגדר "ימי" הפורים ענינו הוא שמחה וכמ"ש "לעשות אותם ימי משתה ושמחה", ומזה מסתעף החיוב דג' מצות פורים, משתה משלוח מנות ומתנות לאביונים, שע"ז "נעשים" ימי הפורים לימי שמחה עיי"ש⁷.

והד', הוא טעם חדש שמצינו בדברי רבינו ב'רשימות' חוברת לג שהוא כדי להראות שישאל אינם חשודים יותר ליהנות מסעודת ע"ז, וזלה"ק [בתוספת פענוח המו"ל בחצאי ריבוע] "וזהו [הביאור בהשיכות דב' המצוות משלוח מנות ומתנות לאביונים לפורים, שהם כנגד ב' הענינים שבגללם הי' הקטרוג שנתחייבו כלי', השתחוו לצלם ונהנו מסעודתו, ובהקדמה] דכמו שהקטרוג הי' ע"י סעודה ומשתה [סעודת אחשורוש שהי' בה חטא ע"ז, ועי"ז חזר ונתעורר גם הקטרוג על זה שהשתחוו לצלם

7) ועיין בלקו"ש שם ס"ה ובהערה 34, ובהמשך הסעיף שם ובס"ז. והמתבאר לכאורה מדברי רבינו ב' אופנים בביאור שיטת הרמב"ם בגדר החיוב דמשלוח מנות, הא' בס"ה שם דהוא דין בסעודת פורים [שענינו דהסעודה משום שמחה], והיינו שמצות משלוח מנות הוא פרט וחלק מחיוב סעודתו שעליו לשלוח מנות לחבירו לקיים סעודתו, והב' בס"ז שם דמשלוח מנות הוא מצוה בפ"ע שענינה [כשאר המצות] משום לתא דשמחה.

כיון שנתגלה שחזרו לסורם כו' כנ"ל] . . תקנו בפורים ג"כ ימי משה
[משה של שבת והודי' להקב"ה, היפך בתכלית מסעודה ומשה
דאחשוורוש לע"ז], ולהראות שאינם חשודים עוד להני' מסעודה של אותו
רשע [תקנו] המצוה [דמשלוח מנות שקשורה ושייכת להמשה וסעודה
דפורים, שהיא] במשלוח דבר אכילה (טושו"ע או"ח תרצה ס"ד) . .
לחבירו והלה אוכל, היינו ש[בזה שמקבל ואוכל מאכל ששלח לו חבירו,
מאכל שייך לסעודה ומשה שנתתקן לנגד הסעודה ומשה דאחשוורוש]
מראה [שסומך על חבירו לאכול מסעודתו, כיון] שאין חבירו חשוד [עוד
להני' מסעודה של אותו רשע] "עכלה"ק.

אוצר החכמה

והמתבאר מדברי רבינו טעם חדש במשלוח מנות שהוא כדי להראות
שישראל אינם חשודים יותר ליהנות מסעודת ע"ז, דבזה ששולח מיני
אכילה לחבירו והלה אוכלו, הרי בזה הוא מראה שאינו חושד את חבירו
וכמוש"נ.

ג. והנה טעם ה'לבושי שרד' אזיל שפיר בשיטת התרה"ד ביסוד טעמא
דמשלוח מנות דהוא משום לתא דסעודת פורים כדי שיהא הרווחה
להמקבל לקיים סעודתו כדינא, ולכן שפיר כתב דהוא הטעם שצ"ל ביום
דדילמא אכיל להו בלילה ולא ישאר מזה כלום לסעודת פורים, וממילא
שלא קיים גם מצות משלוח מנות דהרי כל ענינו דמשל"מ הוא משום לתא
דסעודת פורים.

וראה בלקו"ש חט"ז עמ' 367 הערה 24 שהעיר שם בתו"ד דמדברי
ה'לבושי שרד' הנ"ל משמע דס"ל ביסוד טעמא דמצות מתנות לאביונים
דהוא משום לתא דסעודת פורים עיי"ש, ונראה בפשטות שהוא הדין והוא
הטעם גם בטעמא דמשלוח מנות שכללם ה'לבושי שרד' בחדא מחתא, והן
הן הדברים.

משא"כ אי נימא כדברי ה'מנות הלוי' דטעמא דמשלוח מנות הוא משום
לתא דשלום וריעות הרי לא שייכא הך טעמא דה'לבושי שרד' דחיישינן
שמא יבוא לאכול המנות בלילה ולא ישאר מזה כלום לסעודת פורים,
דמאי איכפת לן אם אכיל להו להמנות בלילה, הרי אין המצוה דמשלוח
מנות שייכת לסעודת פורים, וגם אם לא ישאר כלום לסעודת פורים
שלמחרת ביום הרי לכאורה שפיר קיים בזה מצות משלוח מנות שהוא
משום לתא דריעות, ומה לי ביום ומה לי בלילה.

וע"כ נצטרך לומר לדברי ה'מנות הלוי' בטעם הדבר שצ"ל משלוח מנות ביום ולא בלילה כמ"ש הגר"א דילפינן לה מקרא דכתיב "ימי משתה ושמחה" וקאי גם אמשלוח מנות וכמוש"נ.

ד. והנראה להוסיף בזה, דהנה גם לפי טעמו של רבינו בהשיחה בשיטת הרמב"ם שהוא משום לתא דשמחה, וכן לטעמו של רבינו בהרשימה שהוא כדי להראות שישראל אינם חשודים יותר ליהנות מסעודת ע"ז, הרי יש לומר דאזלינן כטעם הגר"א בהא דמשלוח מנות צ"ל ביום ולא בלילה.

דהנה לטעם רבינו בהשיחה י"ל דלא שייכא טעמא דה'לבושי שרד', דמאי איכפת לן אם אכיל להו להמנות בלילה, הרי אפילו אם לא ישאר מהמנות כלום לסעודת פורים הרי שפיר קיים בזה תוכנה וענינה דמשלוח מנות שהו"ע השמחה ע"י משלוח מנות איש לרעהו, ומה לי ביום או בלילה.

ואע"פ שלצד זה ס"ל דג' המצות דפורים [משלוח מנות, מתנות לאביונים וסעודת פורים] ענינם מדין שמחה, מ"מ אין משלוח מנות "תנאי" בסעודת פורים, ושפיר אפשר לקיים האחד בלא השני [משא"כ לטעם התרה"ד הרי מצות משלוח מנות היא כעין "תנאי" במצות סעודת פורים]. ולכן מסתבר לומר כטעם הגר"א דילפינן לה מקרא דכתיב "ימי משתה ושמחה" ^{ת"ת 15/07/2018} ^{א"ת 8}.

ה. ועד"ז י"ל לפי טעמו של רבינו בהרשימה דלא שייכא טעמא דה'לבושי שרד', דמאי איכפת לן אם אכיל להו להמנות בלילה, הרי לטעם רבינו אין משלוח מנות "תנאי" בסעודת פורים, ושפיר אפשר לקיים האחד בלא השני, דאפילו אם לא ישאר מהמנות כלום לסעודת פורים הרי שפיר קיים בזה תוכנה וענינה דמשלוח מנות, דבזה שאכל מהמאכלים ששלח לו

8) ונראה להוסיף בזה, דטעם הגר"א יומתק ביותר להמבואר בהשיחה שם בשיטת הרמב"ם דגדר החיוב דמשלוח מנות [וכן שאר המצות דפורים, מתנות לאביונים והסעודה] מדין שמחה ילפינן לה מלשון המגילה (מג"א ט, כב) "לעשות אותם ימי משתה ושמחה ומשלוח מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים" [דממנו ילפינן לה גם לעצם החיוב דג' מצות הפורים הנ"ל], דמלשון זה "ימי משתה ושמחה" משמע דגדר "היום" גופא הוא הוא שמחה, וממנו "מסתעף" כל הני מצות של פורים אשר על ידם נעשים "ימי משתה ושמחה" עיי"ש.

ולפ"ז הרי שפיר יומתק טעם הגר"א בהא דמשלוח מנות צ"ל ביום דילפינן לה מפסוק זה גופא ד"ימי משתה ושמחה" דקאי אכולהו גם אמשלוח מנות וכן"ל, שכן מפסוק זה ילפינן גם לעצם "גדר" החיוב דמשלוח מנות [שהוא מדין שמחה] ודו"ק.

חבירו [אפילו בלילה של פורים] שפיר הראה בזה [בפורים] שאינו חושדו
בענין של ע"ז וכו'. ולפ"ז הרי ע"כ נצטרך לומר כטעם הגר"א דילפינן לה
מקרא דכתיב "ימי משתה ושמחה" וכמוש"נ.